

Reetta Vääntinen
projektityöntekijä
Sisä-Savon seutuyhtymä, KOKO
14.1.2011

1/6

Selvitys elintarvikeyritysten logistiikkatarpeista Pohjois-Savossa

1 Johdanto

Paikallisten elintarvikeyritysten tarpeista lähtien selvitettiin, millaisia kuljetusmahdollisuuksia on käytettävissä erityisesti paikallisliikenteen osalta Pohjois-Savossa ja lähialueilla. Selvityksen kohteina logistiikassa olivat paikalliset elintarvike- ja kuljetusyritykset, ja kysely tehtiin puhelinhaastatteluna. Logistiikkaselvitys kuuluu Kuopion seutukunnan KOKO:n (koheesio- ja kilpailukykyohjelma) toimenpidekokonaisuuteen yhdeksän kunnan alueella ja sen tulokset on tarkoitus linkittää aiemmin Sisä-Savossa tehdyn vastaavan selvityksen kanssa. **Haastattelun vastauksista on olemassa myös yritysکوhtaistiet, jotka eivät kuitenkaan ole julkisia.**

Tarkoituksena oli kartoittaa tehokkaampaa tapaa kuljettaa tuotteita toimijoilta toiselle siten, että kuljetuskalusto liikkuisi mahdollisimman vähän tyhjänä. Selvitetään myös, olisiko uudelle kuljetusyritykselle tilaa alueella ja millaisia kuljetustarpeita yrityksillä on.

1. Elintarvikeyritykset

- Kartoitettiin nykyiset kuljetusreitit erityisesti Pohjois-Savossa, mahdollisuus ottaa lisäkuljettavia sekä kuljetustarpeet.
- Vastaukset saatiin 24 Pohjois-Savon alueen elintarvikeyritykseltä / -tuottajalta.

2. Kuljetusyritykset

- Kartoitettiin nykyisiä elintarvikekuljetuksia ja kuljetusyritysten kiinnostusta asiaan (mm. pienempien erien keräilyyn ja kuljettamiseen) ja yhteistyöhön.
- Tavoitettiin 22 pohjoissavolaista kuljetusyritystä, josta 10 oli mahdollisesti kiinnostunut yhteistyöstä alueen yritysten kanssa.

Kuljetusmahdollisuuksia mietittäessä tulee huomioida muutamia kuljetuksiin vaikuttavia seikkoja, joista on tarkemmin kerrottu aiemmin tehdyssä Sisä-Savon logistiikkaselvityksessä. Näitä ovat mm. liikennelupa, elintarvikesäädökset, mahdollisuus alueelliseen kuljetustukeen, opas pk-elintarvikeyritysten logistiikan ulkoistamiselle sekä säädökset luomutuotteiden kuljettamiselle.

2 Tulokset

2.1 Elintarvikeyritykset

Suurin osa (18/24) haastatelluista elintarvikeyrityksistä käyttää kuljetusliikkeiden palveluksia. Näistä kolmella on ostetun kuljetuspalvelun lisäksi myös pienimuotoista omaa kuljetusta pääsääntöisesti Pohjois-Savon alueella.

Kuljetuspalveluja käyttävistä yrityksistä viidellä on lähialueiden eli Kuopion ja naapurimaakuntien kuljetuksia ja heistä suurin osa on leipomoalan yrittäjiä. Muita kuin lähialueiden kuljetuksia on 13 yrityksellä 18:sta, eli tuotteet lähtevät joko suoraan tai keskusvarastojen kautta muualle Suomeen tai kauppaketjujen logistiikkaan. Osa tavarasta palautuu takaisin jaettavaksi pääkaupunkiseudulta Kuopioon ja lähimaakuntiin.

Neljäsosa vastaajista (6/24) hoitaa tuotteiden ja tavaroiden kuljetuksen kokonaan itse omalla kalustolla asiakkaille; pääosin ruokakauppoihin, mutta myös jakelu- ja keskuskeittiöille sekä ravintoloihin. Yritykset toimittavat tuotteitaan pääosin Kuopioon ja lähialueiden kuntiin. Heillä on käytössään yksi tai useampia pakettiautoja tai kuorma-auto, joissa on tarpeen mukaan kylmälaitteet.

Kaikki 24 vastaajaa olivat ainakin teoriassa jossain määrin kiinnostuneita mahdollisen yhteistyön syntymisestä muiden yrittäjien tai kuljetusliikkeiden kanssa. Ehtoja asetettiin mm. palvelun hintaan sekä toimitusaikojen, -määrien, -reittien sekä kylmäketjun katkeamattomuuden suhteen. Suurin osa vastaajista ei kuitenkaan kokenut varsinaista tarvetta muuttaa nykyisiä kuljetusjärjestelyjä ja aikoivat jatkaa kuljetuskäytäntöjään samalla tavalla kuin tähänkin asti.

Pari yrittäjää on halukkaita ottamaan toisten yrittäjien tuotteita omien kuljetusten mukaan, jos se vain on lisäkustannusten syntymisen ja aikataulujen perusteella mielekäästä. Yksi yrittäjä kiertää Pohjois-Savon alueen läpi noin 2 x kuukaudessa pienellä kylmälaittein varustellulla kuorma-autolla. Autoon yleensä mahtuu lisäkuljetettavia ja yrittäjät ovat jo alkaneet kysellä apua yhteiskuljetusten järjestämiseksi (asia on suunnitteluvaiheessa).

Yrittäjä huolehtii toimitusten yhteydessä myös myyntipisteiden huoltamisen kaupoissa, joten omakuljetus on tämän vuoksi välttämätöntä.

Toisella yrittäjällä on omalla autolla jossain määrin jakelua Koillis- ja Ylä-Savon alueella sekä lisäksi epäsäännöllisempää kuljetusta Helsinkiin, jolloin on mahdollista ottaa muutakin tavaraa kyytiin. Yrittäjä ei kuitenkaan toivo omien kuljetusten nykyisestäään ainakaan lisääntyvän, vaan toiveissa on löytää sopiva yhteistyökumppani (joko toinen elintarvikeyrittäjä tai ulkopuolinen kuljetusyrittäjä) näille kuljetustarpeille.

Tilapäiseen pienten erien kuljettamiseen (menekki lava-pari päivässä) olisi tarvetta myös yhdellä marja- ja vihannesviljelijällä, jolla tuotteet pääsääntöisesti menevät Helsingin tukkuliikkeisiin. Kuljetustarvetta on lähinnä satokauden aikana ja tuotteet vaativat kylmäkuljetuksen.

Neljä yrittäjää on halukkaita kuljettamaan osan omista tuotteistaan toisella yrittäjällä tai kuljetusliikkeellä. Yksi leipomoyrittäjä on valmis kokonaan luopumaan omalla pakettiautolla 2 x vko ajettavasta Suonenjoki-Rautalampi -jakelureitistä ja antaisi sen mielellään jonkun toisen yrittäjän ajettavaksi. Toinen yrittäjä haluaisi myös vähentää itse ajamiaan reittejä jotta pääsisi edes toisesta kuljetusautosta eroon, mutta aiemmat yhteistyökokeilut toisten yrittäjien kanssa ovat yleensä aina tyssänneet aikatauluongelmiin. Yrittäjä aikoo jälleen kokeilla yhteiskuljetuksia entuudestaan tutun yrittäjän kanssa.

Yksi vihannesyrittäjä on kiinnostunut yhteiskuljetuksista Koillis-Savosta Kuopioon päin 2-3 krt/vko, kuitenkin huomioiden, että tuotteiden on oltava perillä klo 8 mennessä, ja pitkät kuljetusajat heikentäisivät tuotteiden laatua (tuoreus). Yhdellä yrityksellä pitkänmatkan kuljetukset pääkaupunkiseudulle toimivat hyvin, kuitenkin usein ilmaantuu lyhyellä varoitusaajalla ns. paikkauskuljetuksia Kuopion alueen terminaaleihin sähköisistä tilausjärjestelmistä johtuen (tavaran oltava perillä asiakkaalla 48 h kuluessa). Yrityksellä on siis tällä hetkellä tarvetta pienten toimituserien kuljetukselle lähimpään alueterminaaliin melkeinpä viikoittain, mutta yrityksessä lähitulevaisuudessa tapahtuvat logistiikkamuutokset saattavat vähentää tai poistaa tämän tyyppistä yhtäkkistä kuljetustarvetta.

Yrityksillä on jonkin verran aiempaa kokemusta yhteiskuljetuksista muiden elintarvikeyrittäjien kanssa, mutta ne ovat yleensä aina kaatuneet tavalla tai toisella aikatauluongelmiin hyvästä ajatuksesta huolimatta. Vastausten perusteella lukuisat jakelupisteet helposti venyttävät aikatauluja. Toisaalta myös liian erilaiset kuljetettavat tuotteet, kuljetuskaluston puutteelliset jäähdytysjärjestelmät tai liikennöintiluvan puuttuminen koetaan yhteiskuljettamisen esteinä.

Kolme yritystä on järkevöittänyt kuljetusratkaisujaan liikenneluvan puuttumisesta huolimatta kuljettamalla tai kuljetuttamalla omia tai toisen yrityksen samantyyppisiä tuotteita ilman maksua tapahtuvalla yhteistyösopimuksella esim. vuoropäivinä kuitenkin siten, että jakelureitit ja toimituspisteet ovat suunnilleen yhteneväiset.

Yrittäjät arvelivat, että tällä hetkellä ei ole tarvetta kokonaan uudelle kuljetusyrittäjälle. Kuitenkin, jos hinta olisi selkeästi halvempi kuin muilla ja pientenkin erien keräily ja jakelu onnistuisi saumattomasti ja ilman turhaa odottelua, asiaa voitaisiin harkita. Asian kokonaistarpeen arviointi on kuitenkin hankalaa ja vaatisi lisäselvittelyä.

2.2 Kuljetusyrietykset

Kaikki selvitykseen haastatellut kuljetusyrietykset ajavat elintarvikekuljetuksia jo valmiiksi. Kuljetusyrietyksistä 45 % (10/22) oli valmiita ottamaan lisäkuljetettavia kyytiin ja neuvottelemaan yhteistyöstä, jos kuljetustarvetta on riittävästi. Reunaehtoja asetettiin mm. aikataulujen ja tavaroiden kunnollisen pakkaamisen sekä riittävien toimitusmäärien suhteen. Yhdeksän asiasta kiinnostunutta yritystä oli halukkaita keräilemään ja toimittamaan myös pieniä kuljetuseriä, sillä keräilylavoista saa paremman hinnan (ns. pudotuspaikkamaksu). Kaikki kymmenen kuljetusyrietystä ajavat pitkän matkan kuljetuksia muualle Suomeen ja yhtä lukuun ottamatta lisäksi myös paikallisajoa Pohjois-Savossa. Kuljetukset ovat sekä lämpimässä, viileässä että pakkasessa kuljetettavia elintarvikkeita.

Kuljetusyrietyksistä 55 % (12/22) ei ole kiinnostunut yhteistyöhön paikallisten elintarvikeyrietyjien kanssa. Syyksi kiinnostuksen puutteeseen raportoitiin aikataululliset ongelmat, haluttomuus poiketa nykyisistä ajoreiteistä, varastointitilojen tilanahtaus sekä tiukat sopimusehdot nykyisten sopimuskumppanien kanssa. Vastaajista osa oli selkeästi profiloitunut isompien yritysten kuljetuksiin, eikä ollut kiinnostunut pienempien erien keräilystä ja jakelusta.

Elintarvikeyrietyjät kritisoivat kuljetusyrietyksiä liian korkeista kuljetustaksoista. Kuljetushinnat eivät ole kuljetusyrietyjien mielestä kovia ja joka tapauksessa tavaroiden kuljettaminen maksaa aina, suorittipa sen ulkopuolinen kuljetusyhtiö tai yrietyjä itse. Yhden vastaajan mielestä varsinkin pienten erien toimitukselle tulee herkästi lisää hintaa mikäli toimituksille on asetettu kovin ahtaat aikaikkunat. Lisäksi yrietyjän omallekin työajalle pitäisi maksaa palkka, sillä kuljetuksiin kuluva aika on pois tuottavasta työstä, tuotesuunnittelusta ja markkinoinnista. Parin vastaajan mielestä kilpailu alalla on kovaa ja liikennelupia myönnetään nykyään ehkä jopa liikaa. Syynä tähän ovat liian usein järjestettävät liikennelupakurssit ja tarveharkinnan puute liikennelupien myöntämisessä. Kuljetusalalla on paljon myös ns. harmaata taloutta.

3 Tulosten vertailua aiempaan Sisä-Savon logistiikkaselvitykseen

- Aiemmasta selvityksestä poiketen suurin osa elintarvikeyrityksistä käytti nyt kuljetusliikkeiden palveluksia, vain 25 % hoiti itse omalla kalustollaan tuotteidensa kuljetuksen. Vastaajina oli nyt enemmän isompia kasvu- ja pk-yrityksiä ja vähemmän pien- ja mikroyrityksiä kuin aiemmassa Sisä-Savon selvityksessä.
- Aikatauluongelmat hankaloittavat edelleen eniten yrittäjien välisen kuljetusyhteistyön syntymistä. Kuljetusyristysten hintoja puolestaan pidetään edelleen liian korkeina.
- Kuljetusyrittäjät vaikuttivat olevan aiempaa halukkaampia yhteistyöhön paikallisten pienten elintarvikeyrittäjien kanssa. Myös elintarvikeyrittäjien keskuudessa herännyt tarve pienempien kuljetuserien jakelulle ja toimitukselle näyttäisi kiinnostavan kuljetusyristyksiä aiempaa enemmän.
- Nyt kysely osattiin suunnata suoraan elintarvikkeita kuljettaville yrityksille, jolloin turhia puhelinsoittoja oli vähemmän.

4 Johtopäätökset

- Kaksi peruna- ja vihannesyrittäjää vie molemmat tuotteitaan Koillis-Savon alueelle ja 2-3 x viikossa Kuopioon. Voisiko tässä olla tilaisuus kuljetusyhteistyölle tai mahdollisuus ostaa palvelu kokonaan kuljetusyristykseltä? Samantyyllisistä kuljetustarpeista huolimatta ongelmana voi olla aikataulujen synkronointi.
- Tälläkin hetkellä Pohjois-Savossa ja lähialueilla liikkuu paljon elintarvikekuljetukseen soveltuvaa kalustoa, johon sopisi kyytiin lisäkuljetettavia. Varteenotettava ja järkevin vaihtoehto on raaka-aineiden ja valmiiden tuotteiden yhteiskuljetukset joko eri yritysten tai kuljetusyrittäjien kanssa.
- Elintarvikeyrittäjien tulisi arvioida kriittisesti oman kuljetuskaluston käyttöastetta ja -kustannuksia sekä olemassa olevia kuljetusreittejä. Mikäli kuljetukset ajetaan itse, tulisi lisäksi osata laskea omalle työajalle hinta, sillä kuljettamiseen kuluva aika on pois tuottavasta työstä, tuotesuunnittelusta ja markkinoista.
- Kuljetusliikkeet kilpailutetaan yleensä vuodeksi kerrallaan. Tärkeimmät valintakriteerit ovat yleensä palvelun hinta, toimitusvarmuus sekä laajat yhteistyöverkostot.

- Yhteistyömahdollisuuksia toisten yrittäjien kanssa voi rajoittaa mm. aikataululliset seikat, erilaiset kuljetettavat tuotteet ja liikaa toisistaan poikkeavat kuljetusreitit. Yhteistyön tekemistä voi vaikeuttaa myös elintarvikeyrittäjien keskinäinen kateus eli yhteiskuljetuksia ei osata nähdä kaikkien osapuolien etuna.
- Elintarvikeyrittäjien mielestä Suomi on logistisesti kallis maa, ja rahtikustannuksissa jokainen yrittäjä maksaa liikaa. Elintarvikeyrittäjien kannattaa lähteä sopimaan yhteiskuljetuksia, samalla kuljetusten yhdistely alentaa jakelukustannuksia (myös paluusuunnan hyödyntäminen). Kysyntää olisi kohtuuhintaiselle pienten erien toimittajalle, sillä isot kuljetusfirmat koetaan melko jäykkänä organisaatioina, joilta puuttuu joustavuutta. Asian kokonaistarpeen arviointi on kuitenkin tämän selvityksen perusteella vaikeaa.
- Tulosten perusteella voidaan tulkita, että kuljetusalalla on tällä hetkellä sopivasti yrittäjiä ja nykyiset hinnoittelukäytännöt ovat kuljettajien mielestä perusteltuja. Tervehenkinen kilpailu on alalle kuitenkin aina tervetullutta.

5 Jatkotoimenpiteet

- Loppuraportti on lähetetty kaikille selvitystä varten haastatelluille elintarvike- ja kuljetusyrittäjille.
- Jatkotoimenpiteenä asiasta kiinnostuneita elintarvikeyrittäjiä tullaan informoimaan niistä kuljetusyrytyksistä, jotka olisivat valmiita ottamaan lisäkuljetettavia kyytiin. Lisäksi yhteiskuljetuksista kiinnostuneille elintarvikeyrittäjille tullaan välittämään toisten yrittäjien yhteystietoja kuljetusyhteistyön syntymiseksi.